

ІНВЕСТИЦІЇ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ЛЬВІВЩИНИ

Досліджуються процеси іноземних інвестиційних вкладень в економіку підприємств Львівщини при здійсненні ними зовнішньоекономічної діяльності. При цьому сконцентровано увагу на показниках частки області в обсягах прямих іноземних інвестицій України, їх суми у розрахунку на одну особу, на одне підприємство, в окремі види діяльності тощо. З'ясовано основні причини, що гальмують розвиток інвестиційних процесів, запропоновані конкретні заходи щодо їх усунення та підвищення результативності здійснення цього виду діяльності в умовах функціонування народногосподарського комплексу Львівської області.

The processes of foreign investment deposits into economics of Lviv region enterprises while putting into practice foreign economic activity are investigated. Besides, it focuses on the indicators of part of the region in the whole volume of direct foreign investment of Ukraine, their amount, per person, enterprise into particular kinds of activity, etc. The main reasons of investment processes decrease were found. Certain measures for removing the reasons mentioned and increasing of the effectiveness of activity in the conditions of national economic complex functioning in Lviv region are suggested.

Постановка проблеми. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств характеризується цілим комплексом різноманітних показників, важливими серед яких є надходження іноземних інвестицій в економіку як в окремі регіони, так і в державу в цілому. Особливе значення ці процеси мають для розвитку народногосподарського комплексу Львівської області, територія якої має вигідне географічне розташування, з одного боку, та наявні ресурси і можливості, з іншого. Проте ці умови, на жаль, використовуються не завжди результативно. Саме із-за цих обставин цілком закономірно постає проблема у дослідженні стану інвестиційної діяльності та розробки конкретних напрямків щодо її поліпшення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інвестиційна діяльність в Україні здійснюється у відповідності з прийнятим законом і доповненнями до нього [1]. За період функціонування України як незалежної держави проведені значні дослідження інвестиційної діяльності у державі, результати яких знайшли відображення в численних публікаціях як наукового, так і навчального характеру. Серед авторів слід відмітити таких як: П.Т. Саблук [2], В.Г. Федоренко [3], Даноран Асват [4], О.В. Гаврилук [5], І.А. Ландар [6], М.В. Чирак [7], З.Д. Калініченко [8] та ін. Проведений аналіз праць цих та інших дослідників показує, що інвестиції відіграють важливу роль у налагодженні ефективних міжнародних зв'язків у різних сферах суспільних відносин. Це, в кінцевому підсумку, підвищує результативність функціонування вітчизняних суб'єктів господарювання. Поряд з цим, слід відмітити, що інвестиційна діяльність динамічно розвивається і для неї не є характерними застигли форми взаємовідносин. Все це в комплексі вимагає проведення всесторонніх досліджень цього виду діяльності, а одержані результати використовувати для поліпшення ведення інвестиційної політики у державі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Загальні проблеми іноземних інвестиційних вкладень як на рівні окремих регіонів, так і держави в основному досліджувалися і досліджуються. Проте науковцями, на наше переконання, приділяється не належна увага питанням щодо деталізації процесів інвестиційної діяльності. У першу чергу це відноситься до відносних показників, які характеризують, скажімо, частку кожної області в обсягах прямих іноземних інвестицій України, сума їх, що припадає на одну особу, на одне підприємство, а також в розрізі окремих видів економічної діяльності тощо. Саме на ці складові інвестиційних вкладень слід звертати особливу увагу в умовах сьогодення при здійсненні інвестиційної політики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Львівська область має вигідне географічне розташування для ведення зовнішньоекономічної діяльності (на заході її територія межує з Республікою Польща, яка є членом ЄС), через територію проходять шляхи сполучення міжнародного значення із країнами Західної Європи (залізничні, автомобільні дороги), накопичений досвід міжнародного співробітництва у різних сферах суспільних відносин тощо. Ці та інші специфічні умови позитивно впливають на показники залучення іноземних інвестицій в економіку області. Дані таблиці 1 є тому підтвердженням. Так, зокрема, коли на початок 2000 р. на Львівщині нараховувалось 716 підприємств з іноземними інвестиціями, загальна сума яких складала 43,5 млн дол. США, то на початок 2009 р. таких підприємств було 1273, а сума інвестицій сягала 319,1 млн дол. США.

Абсолютні показники іноземних інвестиційних вкладень в економіку Львівщини відображають об'єктивні процеси закономірного розвитку інвестиційної діяльності підприємств. Однак, з іншого боку, цілком справедливо постає питання, а які показники здійснення інвестиційної політики в цілому в Україні? Саме в порівнянні загальнодержавного і регіонального напрямків у проведенні інвестиційної діяльності реально відображається суть і значення цього виду діяльності. З цих позицій заслуговує увагу такий показник, як частка області в обсягах прямих іноземних інвестицій України. За 2000 і 2003 роки цей показник був значно вищим, ніж у 2006 та 2009 роках (за інформацією на початок року), проте місце області в загальнодержавному обчисленні у ці роки майже не змінилися. Це вказує на те, що у Львівській області зокрема і в Україні в цілому відбувалися аналогічні зміни у майже рівних числових співвідношеннях.

Показники інвестицій зовнішньоекономічної діяльності підприємств Львівської області (на початок року)

Показник	2000 р.	2003 р.	2006 р.	2009 р.	2009 р. у % до 2000 р.
Кількість підприємств в області з іноземними інвестиціями, одиниць	716	990	1138	1273	177,8
Обсяг надходження прямих іноземних інвестицій в економіку області за рік, млн дол. США	43,5	74,7	91,4	319,1**	733,6
Обсяг прямих інвестицій в економіку області з початку інвестування, млн. дол. США	113,1	220,1	426,9	930,7	822,9
Частка області в обсязі прямих іноземних інвестицій України, %	3,4	4,0	2,5	2,6	-0,8
Місце області в Україні за обсягом прямих інвестицій	9	7	9	8	88,9
Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одну особу, дол. США:					
в Україні	67,1	114,0	359,9	775,3	1155,4
в області	43,0	84,8	166,5	366,7	852,8
Обсяг прямих іноземних інвестицій у розрахунку на одне підприємство, тис. дол. США:					
в Україні	445,8	629,7	1459,9	1997,1	448,0
в області	145,8	222,3	372,5	731,1	501,4
Обсяг інвестицій з Львівської області в економіку країн світу, млн дол. США	3,6	0,6	0,8	0,8	22,2
Довідково: обсяг надходження іноземних інвестицій у СЕЗ за рік**, млн дол. США	10,1	4,0	8,7	38,5**	381,2

Примітки:

*тут і надалі використано матеріали Головного управління статистики у Львівській області [9]

** – дані за 2008 рік.

Не менш важливе значення у процесах здійснення інвестиційної діяльності мають відносні показники обсягів прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одну особу і одне підприємство. Ці показники у Львівській області істотно відрізняються від аналогічних показників у цілому в Україні. Так, зокрема, коли на початок 2000 р. у державі в розрахунку на одну особу припадало 67,1 дол. США, у 2006 р. – 359,9 і на початок 2009 р. – 775,3 дол., що більше 11 раз, ніж на початок 2000 р., то у Львівській області це зростання значно менше і ці показники відповідно становили: 43,0; 166,5; 366,7 і в 5 разів. Щодо обсягів прямих іноземних інвестицій в розрахунку на одне підприємство, то тут показники загальнодержавного і загальнообласного рівнів характеризуються більш істотними відмінностями (обласні показники в декілька раз є нижчими, ніж у середньому в державі).

Одержані результати проведеного аналізу показують, що хоча Львівська область має сприятливі умови для здійснення зовнішньоекономічної діяльності у різних сферах вкладень іноземних інвестицій, однак господарюючі суб'єкти використовують їх недостатньо. Причини такого стану є різні. Однак основні з них полягають в недосконалості вітчизняного законодавства і його нестабільності, деяка частина керівників і спеціалістів не в повній мірі адаптувалася до умов співпраці з іноземними партнерами, мають місце прояви корупційності тощо. Подолання названих і неназваних гальмівних чинників у процесах здійснення інвестиційної діяльності із залученням іноземного капіталу є справою не тільки окремих підприємств, а в цілому і держави. Назрілі проблеми неможливо вирішити миттєво, для цього необхідний певний період часу напруженої і копіткої роботи всіх тих, хто в цій чи іншій мірі мають відношення до цієї важливої сфери діяльності.

Поряд із потоками іноземних інвестицій в різні сфери економіки Львівщини, спостерігаються зворотні процеси – вкладення інвестицій із Львівської області в економіку різних країн світу. При цьому слід зауважити, що тут тенденції діаметрально протилежні – суми вкладень зменшуються. Так, зокрема, коли на початок 2000 р. було вкладено інвестицій в інші країни світу 3,6 млн дол. США, та на початок 2009 р. ця сума зменшилась до 0,8 млн дол. США. Привертає також увагу відповідь на питання, а куди Львівські підприємцікладають свої капітали? І як не дивно, а саме – в економіку Російської Федерації, (на початок 2009 р. суми інвестиційних вкладень становили понад 90 %, тоді як на початок 2000 р. – менше 1 % їх загальних вкладень у зарубіжні країни). Поряд з цим слід зауважити, що це тема окремого наукового дослідження. Відмітимо, що хоча суми реінвестування в інші країни світу незначні, однак ці процеси є позитивними і їх слід розвивати більш інтенсивніше.

Проведені дослідження показують, що не тільки природа сформулила вигідні умови Львівщини для іноземного інвестування, але тут позитивну роль відіграв людський фактор управлінського спрямування. Так, зокрема із ініціативи місцевих керівників і при підтримці керівників держави на території Львівської області були створені і почали функціонувати дві спеціальні економічні зони (СЕЗ) “Яворів” і “Курортполіс Трускавець”. Термін їх дії 20 років до 1 січня 2020 року. Перша створена в межах Яворівського району, територія якого межує з Республікою Польща, за винятком воєнного полігону та військових частин і поєднує в собі виробничу сферу, вільної митної зони та технологічного парку, а друга – туристично-рекреаційного типу. Незважаючи на те, що сума інвестицій у 2008 р. становила у ці зони 38,5 млн дол. США проти 10,1 млн дол. США у 2000 р., тобто збільшення становило понад 3,8 разів, однак потенційних своїх можливостей вони використали не повністю.

Для поліпшення функціонування діючих СЕЗ слід поєднати зусилля державних органів управління, органів місцевого самоврядування з одного боку, та господарюючих суб'єктів, з іншого, в подоланні причин, що гальмують їх розвиток. Тільки в злагодженій співпраці ми вбачаємо майбутнє цих міжнародних формувань.

У процесі дослідження інвестиційних вкладень важливе значення має вивчення питань щодо потоків інвестицій у різні види економічної діяльності. Як відомо, кожна адміністративна одиниця України (у наших дослідженнях це область) має свої специфічні особливості формування народногосподарського комплексу та його розвитку. Ці обставини безпосередньо впливають на обсяги інвестиційних вкладень в окремі галузі чи види діяльності того чи іншого району, області чи регіону держави.

Дані таблиці 2 відображають істотні відмінності обсягів прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності у Львівській області протягом порівнюваних років. У першу чергу це відноситься до сільського господарства та мисливства. Вкладення у ці види діяльності у 2001 р. були відсутні, а у 2008 р. суми іноземних інвестицій різко зросли і становили 7762,2 тис. дол. США, що складало 24,5 % їх загальних обсягів. У промисловості також відбулося зростання, але не таке істотне у порівнянні з господарськими суб'єктами агропромислового комплексу. Фактично ці дві галузі народногосподарського комплексу за сумами іноземного інвестування майже зрівнялися.

Таблиця 2

Прямі іноземні інвестиції за видами економічної діяльності (Львівська область)

Галузь економічної діяльності	2001 р.		2008 р.	
	Тис. дол. США	%	Тис. дол. США	%
Сільське господарство та мисливство	–	–	7762,2	24,3
Промисловість – всього	16991,3	83,3	78040,2	24,5
у т.ч.:				
– добувна промисловість	290,8	1,4	13,1	0,00
– переробна промисловість:	16499,8	80,9	42,0	23,8
з них				
– виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів	8860,7	43,4	4615,4	1,4
Будівництво	140,1	0,7	16466,5	5,2
Торгівля	1188,7	5,8	39239,2	12,3
Діяльність готелів та ресторанів	90,1	0,4	720,0	0,2
Діяльність транспорту і зв'язку	403,3	2,0	7530,8	2,4
Фінансова діяльність	–	–	56283,1	17,6
Операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	573,8	3,4	41648,1	13,1
Освіта	–	–	–	–
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1002,6	5,9	392,7	0,1
Надання комунальних та індивідуальних послуг, діяльність у сфері культури та спорту	7,0	0,00	1191,1	0,4
Усього	20397,0	100,0	319134,9	100,0

Щодо інших сфер діяльності, то тут також відбулися значні збільшення, за виключенням закладів освіти (іноземні інвестиції взагалі відсутні), охорони здоров'я та надання соціальної допомоги (іноземне інвестування зменшилося із 1002,6 тис. дол. США у 2000 р. до 392,7 у 2008 р.) Це є негативні тенденції і їх необхідно кардинально змінювати. Адже саме здоров'я населення країни, рівень його освіченості є тими визначальними показниками, за якими оцінюються держави у світовому просторі.

Висновки. Проведені дослідження іноземного інвестування в економіку Львівщини дають можливість констатувати наступне:

– за аналізований період відбулися позитивні зміни щодо збільшення кількості підприємств з іноземними інвестиціями, обсяги їх надходження. Проте відносні показники інвестиційної діяльності в області є нижчими, ніж у середньому в Україні (див. табл. 1);

– аналіз надходження прямих іноземних інвестицій за даними економічної діяльності дає можливість стверджувати про істотні зрушення як сум інвестиційних вкладень, так і їх структуру у розрізі окремих галузей та видів діяльності. При цьому найбільші обсяги інвестицій вкладені в аграрний сектор економіки. При цьому значно зменшилися суми цих вкладень у заклади охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, а в освітня діяльність вони взагалі відсутні (див. табл. 2);

– не в повній мірі реалізували свої можливості функціонуючі спеціальні економічні зони “Яворів” і “Курорт-поліс Трускавець”. Незважаючи на те, що в останні роки намітилися позитивні зміни діяльності цих формувань, однак вони є неістотними і нестабільними.

Отже, узагальнюючи сказане, відмітимо, що хоча за досліджуваний період відбулися позитивні зміни збільшення щодо інвестицій зовнішньоекономічної діяльності Львівщини, однак ці зрушення не в повній мірі забезпечують використання умов географічного розташування області, внутрішніх ресурсів і можливостей щодо залучення іноземних інвестицій. При цьому особливу увагу слід звернути як в умовах сьогодення, так і на перспективу проведення інвестиційної діяльності у функціонування закладів освіти, охорони здоров'я та надання соціальної допомоги, спеціальних економічних зон “Яворів” “Курорт-поліс Трускавець”.

Література

1. ЗУ “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.1991 р.: зі змінами і допов. (www.rada.gov.ua). – К., 1994.
2. Саблук П.Т. Інвестиційні процеси в період реформування / П.Т. Саблук та ін.; За ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005. – С. 304–327.
3. Федоренко В.Г. Інвестиційний менеджмент: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2001. – 280 с.
4. Даноран Асват. Инвестиционная оценка. Инструменты и техника оценки любых активов / Пер. с англ. – М.: Альпина Бизнес-Букс, 2004. – 1342 с.
5. Гаврилук О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України // Фінанси України. – 2008. – № 3. – С. 79–93.
6. Ландар І.А. Особливості залучення іноземних інвестицій в Україну // Економіка України. – 2006. – № 10. – С. 10–11.
7. Чирак М.В. Вплив іноземних інвестицій на суперечності на макро-, мезо- і мікрорівнях // Формування єдиного наукового простору Європи та завдання економічної науки. Матер. міжнар. наук.-практ. конф. Тези доп. (24–26 жовт.) Відп. ред. С.І. Юрій. – Тернопіль, 2007. – С. 274–276.
8. Калініченко З.Д. Інвестиційна діяльність як чинник безпеки підприємств і держави // Проблеми розвитку прикордонних територій та їх участь в інтеграційних процесах: Матер. V міжнар. наук.-практ. конф., Луцьк, 16–17 жовт. 2008 р. / За ред. В.Й. Лашніка, С.В. Федонюка. – Луцьк: РВВ “Вежа” Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – С. 171–177.
9. Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності Львівської області // Стат. зб. Головне управління статистики у Львівській області. – Львів: 2009. – 78 с.

УДК 332.1:330.341.1

І.Г. ГРЕЧАНОВСЬКА, Н.А. ПЕТРИЩЕНКО
Одеська державна академія будівництва та архітектури**АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ**

Розглядаються проблеми активізації інноваційної діяльності, як найбільш ефективного інструментарію, якій створює передумови щодо покращення стану суб'єктів господарювання в умовах економічної нестабільності. Виділені фактори, що визначають особливості формування умов щодо впровадження інноваційних технологій та продукції. Запропоновані підходи до вирішення вказаних проблем.

The research is concerned with the problem of promoting innovation, as the most effective tool, which creates prerequisites for the improvement of economic entities facing economic instability. Factors determining the features of the formation conditions for the introduction of innovative technologies and products are specified. Approaches to solving these problems are suggested.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Сучасна економічна ситуація в Україні складається під об'єктивним впливом наслідків світової фінансової кризи. Вказане, в свою чергу, потребує прийняття на різних рівнях регіонального та за видами економічної діяльності управління своєчасних і радикальних рішень, спрямованих на подолання негативних проявів, які спостерігаються в виробничій та соціальній сферах. Основними принциповими засадами щодо виходу з вказаної ситуації повинно стати подальше удосконалення теоретичної та методичної бази переходу до високо-ефективних інноваційних технологій та широке їх застосування в сучасних управлінських і виробничих процесах.

Аналіз останніх досліджень чи публікацій. Світовий досвід свідчить про те, що активізація інноваційної діяльності визначає темпи економічного розвитку країни, склад і структуру сучасного виробництва та життєвий рівень населення. Тому в останніх наукових дослідженнях, які присвячені розгляду вказаної проблеми, значна увага приділяється саме можливості використання інноваційних технологій [1–5]. Поряд з тим, розробка інновацій та їх впровадження потребує формування умов до мобілізації значної кількості ресурсів – матеріальних, трудових, фінансових та організаційних, як внутрішніх, так і зовнішніх [6].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Внутрішній інвестиційний потенціал економіки України перебуває в кризовому стані. Проте практичний досвід підтверджує, що в питаннях інноваційно-інвестиційної діяльності в країні не можна покладатися виключно на іноземних інвесторів, які насамперед зацікавлені в реалізації своїх інтересів, використовують псевдоінновації та не приділяють достатньої уваги проблемам і перспективам діяльності суб'єктів економіки в регіонах. Таким чином, виникає потреба у створенні засад щодо прискорення інноваційного розвитку на базі поширеного залучення вітчизняного потенціалу.

Звідси метою статті є систематизація напрямів сприяння активізації інноваційного спрямування діяльності підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. У світовій практиці з урахуванням значення для переходу країни до вищих стадій економічного розвитку інноваційна діяльність підтримується державними інститутами переважно на основі підсилення дії фінансових інструментів, у тому числі податкових пільг, зокрема:

- відстрочення податкових платежів, якщо виникають додаткові витрати на інноваційні цілі;
- зменшення податку на суму приросту витрат на інноваційні цілі;